

ทฤษฎีและผลงานที่เกี่ยวข้อง

ในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจะต้องผ่านการอบรมเตรียมผู้บริหาร และได้รับการแต่งตั้งจากกรมสามัญศึกษา ให้เป็นผู้ควบคุมดูแลบังคับบัญชากิจการต่างๆภายในโรงเรียน ให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นหน้าที่ในการบริหารงานทุกด้าน จึงเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารโรงเรียนโดยตรง ในการบริหารงาน ผู้บริหารอาจใช้รูปแบบในการบริหารแตกต่างกันออกไป โดยยึดระบบระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก กิจการของโรงเรียนจะเจริญก้าวหน้าไปได้จะต้องขึ้นอยู่กับผู้บริหาร โรงเรียนในฐานะหัวหน้างานเป็นสำคัญ

อาษา เมฆสวรรค์ ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

หัวหน้าหน่วยงานเป็นหัวหน้า มีความสำคัญยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้บังคับบัญชาและต่อผลงานอันเป็นส่วนรวม คุณภาพและลักษณะของหัวหน้าหน่วยงาน จึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคุณภาพของสถานนั้น มีผลสะท้อนต่อผลงาน และวิธีปฏิบัติงานขององค์การหรือหน่วยงานแต่ละแห่งเป็นอันมาก¹

จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารการศึกษาถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ความรู้ความเข้าใจ และความสามารถยังไม่เพียงพอ จะต้องประกอบด้วยบุคลิกลักษณะที่ดี เป็นที่เคารพนับถือ และศรัทธาของคนทั่วไป และจะต้องถึงพร้อมด้วยวิบุตยคุณวิฤติ และชาคิวิฤติ พอสมควร คำรงทนอยู่อย่างเหมาะสม ยึดมั่นในพรหมวิหารสี่ ให้ความรัก ความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งจะต้องซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่การงานของตนและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆทั้งปวง นอกจากนี้ยังสามารถจัดองค์การ จำแนก

¹การปกครอง, กรม. หลักการบริหาร. (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2510), หน้า 195.

แจกแจงหน่วยงานของตนออกตามความสำคัญ แล้วมอบหมายให้ผู้ร่วมงานรับผิดชอบตามความเหมาะสม การจัดองค์การโครงสร้างของระบบบริหารโรงเรียน สถานะภาพทางวิชาการของผู้บริหาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะกล่าวโดยละเอียดต่อไป

การจัดองค์การและโครงสร้างของระบบบริหารโรงเรียน

คำว่าองค์การ มีผู้ให้ความหมายไว้หลายอย่าง โดยส่วนรวมมีความเห็นคล้ายคลึงกัน คงมีแตกต่างกันเฉพาะรายละเอียดเท่านั้น

ภิญโญ สารธร ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดองค์การ เขากล่าวถึงผลงานของเวเบอร์ว่า องค์การ คือหน่วยสังคมหรือหน่วยงานซึ่งบุคคลกลุ่มหนึ่งร่วมมือกันให้บริการและดำเนินกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวข้องกับวัสดุในการผลิต¹

จากผลงานดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การจัดองค์การก็คือ การดำเนินกิจกรรมต่างๆของกลุ่มบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิต โรงเรียนเป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งประกอบด้วยบุคคลเป็นจำนวนมาก การจะดำเนินงานดำเนินไปด้วยดีจะต้องมีการร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าต่างคนต่างทำงานจะไม่ประสานสัมพันธ์กัน

สุชาติ ประชากุล ได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักการบริหารแผนใหม่ กล่าวว่า องค์การคือหน่วยงานซึ่งมีคนเป็นจำนวนมาก ร่วมมือร่วมใจกัน ที่จะทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ชัดเจนอย่างมีระเบียบแบบแผน และมีเหตุผล ทั้งมีกฎหมายยอมรับให้จัดตั้งขึ้นได้ สำหรับหน้าที่ในการจัดองค์การ ได้แก่การจัดตั้งหน่วยงาน การจัดระเบียบองค์การ การกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ สายการ

¹ภิญโญ สารธร, หลักการบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช สำนักรานุกรม, 2516), หน้า 65.

บังคับบัญชา การติดต่อสื่อสาร หน่วยงานหลัก หน่วยงานที่ปรึกษา การปรับปรุงและ
การวิเคราะห์การจัดหน่วยงานที่เรียกว่า O & M¹

จากผลงานดังกล่าว การจัดองค์การก็คือ การจัดวางระบบระเบียบ
การกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในหน่วยงาน เพื่อให้ผู้ร่วมงานสามารถ
ปฏิบัติงานได้ โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่มีปริมาณงานมาก การแจกแจงงาน
แบ่งอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้ผู้ร่วมงานทำตามความสามารถและเหมาะสม
การดำเนินงานก็จะประสานสัมพันธ์กันและไม่สับสน การบริหารงานในโรงเรียน
ก็จะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จำนงค์ สมประสงค์ ได้ให้ความหมายของการจัดองค์การว่า หมายถึง
การเตรียมการเกี่ยวกับการจัดบุคคลให้ตรงกับวัตถุประสงค์ร่วมกันของหน่วยงาน
และทุกคนสามารถปฏิบัติงานที่กำหนดให้ได้อย่างสัมพันธ์กันทุกกลุ่มของงาน เพื่อ
บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบตามสายการติดต่อสื่อ
ข้อความ และตามสายแห่งอำนาจหน้าที่อย่างแน่ชัด หลักการจ้ององค์การที่สำคัญ
มีงานที่ต้องปฏิบัติ ควรเหมาะสมกับบุคคลแต่ละคน สายแห่งอำนาจหน้าที่และสาย
แห่งความรับผิดชอบ ต้องกำหนดให้มีขอบเขตจำกัดอย่างแน่ชัด ระบุจำนวนบุคคล
ในการปกครองให้ชัดเจนและรัดกุม บุคคลระดับปฏิบัติงานจะต้องรู้ว่าใคร เป็นหัว
หน้าของตน การมอบหมายงานให้บุคคลปฏิบัติจะต้องมอบให้ทั้งอำนาจและความรับ
ผิดชอบอย่างใกล้ชิดส่วนกัน ต้องจัดให้มีการประสานกันภายในหน่วยงานหรือองค์การ
เดียวกัน²

ภายในโรงเรียน บุคลากรเป็นผู้มีคุณวุฒิทางวิชาชีพต่างกัน มีทั้งสาย
สามัญและสายวิชาชีพ ความที่ได้ศึกษามาจากสถาบันที่ตนได้เรียนมา การจัดองค์
การภายในโรงเรียนจึงต้องคำนึงถึง ความแตกต่างกันและความเหมาะสมของแต่ละ
บุคคล ตลอดจนให้รู้หน้าที่ความรับผิดชอบของตนตามที่ได้รับมอบหมาย การประสาน

¹ สุชาติ ประสาทกุล, หลักการบริหารงานแผนใหม่ (กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์เจริญการพิมพ์, 2512), หน้า 16-18.

² จำนงค์ สมประสงค์, หลักการปกครองของหัวหน้างาน (กรุงเทพมหานคร :
มิตรเจริญการพิมพ์, 2516), หน้า 18-20.

สัมพันธ์กันของแต่ละฝ่ายจะต้องจัดให้มี ดังนั้น การจัดองค์การภายในโรงเรียนจะต้อง
ระบุ ขอบเขต อำนาจ หน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายแต่ละคนให้ชัดเจน

บรรดาทฤษฎีองค์การทั้งหลายที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ล้วนกำหนดขึ้น
โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้้องค์การมีความมั่นคง ดำเนินงานไปอย่างมีประสิทธิภาพ
และไม่สลายตัว หรือล้มเหลวลงไปในระยะเวลาอันสั้น

กัญญา สารภี ได้ศึกษาทฤษฎีองค์การของ McCleary กับ Hencley
เขาสรุปทฤษฎีองค์การเกี่ยวกับระบบการศึกษาไว้ว่า ควรจะมีเงื่อนไขสำคัญที่จำเป็นจริงๆ
อยู่เพียง 6 ประการเท่านั้นที่วงการศึกษาคงจะขาดเสียมิได้ คือ

1. จะต้องมีการกำหนดขอบเขตของวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย และ
ลักษณะ ของงานที่จะ ต้องทำให้แน่ชัด
2. จะต้องมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยสั่งการ และควบคุม
บังคับบัญชาไว้ให้แน่ชัด
3. จะต้องมีการมอบหมายงานให้แก่ตำแหน่งต่างๆอย่างชัดเจนว่าจะให้
ทำอะไรบ้าง มีขอบเขตเพียงใด เพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆมีความรับผิดชอบที่
แน่นอน และเพื่อให้มีการแบ่งสรรปันส่วนงานให้บุคลากรต่างๆได้ทำทั่วถึงกัน
4. จะต้องมียระบบติดต่อสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว และแน่นอน เพื่อประสาน
งานของหน่วยงานต่างๆ
5. จะต้องมีการสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้น เพื่อให้ความสัมพันธ์ภายใน
หน่วยงานดำเนินไปด้วยดี มีการจัดหรือประเมินผลงานอยู่เสมอ โดยอาศัยผู้นำที่ได้
ได้รับความนิยมเชื่อถือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกคน
6. จะต้องมีการวางบางอย่างที่จะกระตุ้นหรือส่งเสริมให้บุคลากร
ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเข้มแข็ง มาตรการดังกล่าวต้องเป็นการบำรุงขวัญ
มีใจการบังคับ เพื่อให้บุคลากรรักและพอใจที่จะปฏิบัติงาน อันจะก่อให้เกิดผลดีแก่
หน่วยงาน¹

¹กัญญา สารภี, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร :
วัฒนาพานิช สารานุกรม, 2516), หน้า 126-127.

ภายในองค์การหรือโรงเรียน จะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้แน่นอน มีการมอบอำนาจให้ตำแหน่งต่าง ๆ ภายในโรงเรียน และให้ตำแหน่งต่าง ๆ มีการประสานสัมพันธ์กันตลอดจนให้มีการส่งเสริมบุคลากรในตำแหน่งและกำลังใจ ให้มีการประเมินผลงานต่อเนื่องกันไป เพื่อปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

เบนท์ และ แม็คแคน (Bent and McCann) ได้กล่าวไว้ในกระบวนการจัดองค์การบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก หรือ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนนำสมัย หรือโรงเรียนแบบโบราณ โรงเรียนอาชีพ หรือโรงเรียนมัธยมแบบประสมก็ตาม ย่อมจะต้องมีส่วนประกอบของการจัดองค์การสำหรับโรงเรียนนั้นควรมี

1. สายการบังคับบัญชา คือการกำหนดฐานะตำแหน่งงาน ให้แต่ละคนรู้บทบาทและหน้าที่ของตน และในโรงเรียนมัศึกษานั้น อาจารย์ใหญ่ ผู้ร่วมงานตลอดจนนักเรียน จะต้องปรับตัวให้เข้ากันได้
2. เอกภาพทางการบังคับบัญชา หมายถึงการที่บุคคลจะต้องรู้แน่ชัดว่าเขาจะต้องรับคำสั่งจากใครภายในโรงเรียนนั้น
3. หน่วยงานหลัก และหน่วยงานที่ปรึกษาไม่ปะปนกัน
4. ช่วงการบังคับบัญชา ควรกำหนดให้แน่ชัดว่าบุคคลนั้น มีขอบข่ายแห่งความรับผิดชอบกว้างขวางเพียงไร
5. การมอบหมายงาน ความรับผิดชอบที่มีลักษณะคล้าย ๆ กัน เช่น ให้สอนในวิชาที่สัมพันธ์กัน
6. การมอบอำนาจ เมื่อให้ความรับผิดชอบแล้วต้องให้อำนาจด้วยการมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบโดยไม่มีอำนาจในการตัดสินใจทำให้เกิดความข้องใจขาดประสิทธิภาพของงาน

7. หลักในเรื่องความคล่องตัว รูปแบบการบริหารโรงเรียนควรจะทำให้มีความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน และสามารถปรับเข้ากับสถานการณ์เฉพาะหน้าได้

8. หลักในเรื่องประชาธิปไตย โรงเรียนจะต้องสร้างบรรยากาศให้มีชีวิตแบบประชาธิปไตย ในหมู่อาจารย์และนักเรียน ควรจะมีการแถลงนโยบายและเคารพสิทธิของกันและกัน¹

ภายในโรงเรียนมีบุคคลหลายประเภทที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน บรรยากาศภายในโรงเรียนควรจะได้รับ ความอบอุ่น โดยเฉพาะนักเรียนมีเป็นจำนวนมาก การนำหลักประชาธิปไตยไปใช้ทำให้เกิดประโยชน์จึงเป็นเรื่องสำคัญ การยืดหยุ่นเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานควรจะมีมากพอสมควร ผู้บริหารจะมีวิธีการอย่างไรในอันที่จะสร้างบรรยากาศให้มีชีวิตแบบประชาธิปไตย และดำเนินการบริหารงานอย่างคล่องตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานบริหารการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา

การมัธยมศึกษาถือได้ว่าเป็นงานพัฒนากำลังคนระดับกลาง โดยเฉพาะช่างฝีมือต่างๆ ให้สามารถประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มผลผลิตแก่ประเทศให้เป็นไปกามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ ทั้งนี้ เพราะประเทศไทยขาดกำลังคนระดับกลาง ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติ ส่วนใหญ่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

สุกิจ เหล่าสุนทร ได้ทำการวิจัยพบว่า

ประเทศไทยเรากำลังต้องการขยายตัวในระดับมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษามากที่สุด การศึกษาในระดับนี้ ได้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของประเทศในอัตราสูง

002696

¹Rudyard K. Bent and Lloyd E. McCann, Administrative of Secondary School (New York : McGraw-Hill Inc., 1960), pp. 53-60.

คุณภาพของประชากรกำลังคนของประเทศจะเจริญก้าวหน้าหรือทรุดต่ำลงเพียงใด นั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา การมัธยมศึกษาจะมีคุณภาพมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับ การบริหารการศึกษา¹

การบริหารการศึกษา ได้มีนักการศึกษาและนักบริหารการศึกษา ำหนักยามไว้หลายคน ซึ่งมีความหมายคล้ายคลึงกัน เช่น แคมป์เบลล์ (Cambell) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ว่า "การบริหารการศึกษา หมายถึงการจัดแผนยุทธศาสตร์ทางการศึกษา เพื่อให้คำว่า การศึกษา ได้บรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง และผู้ที่จัดแผนยุทธศาสตร์ทางการศึกษาก็คือ ผู้บริหารการศึกษา"²

ทวี ท่อแก้ว ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ว่า หมายถึง "การชี้ทางควบคุมและการจัดการต่างๆ เกี่ยวกับสวัสดิการของทางโรงเรียนรวมทั้งการสอน เพื่อให้งานดำเนินไปตามเป้าหมายปลายทางที่วางไว้"³

¹สุกิจ เหลลาสุนทร, "การศึกษาเพื่ออาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา" (วิทยานิพนธ์วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2509 - 2510),

²Roald F. Cambell, John E. Corbally Jr. and John Ramseyer, Introduction to Educational Administration 3rd. ed. (U.S.A. : Allyn and Bacon, Inc., 1968), p. 22.

³ทวี ท่อแก้ว, วิชาการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิชจำกัด, 2516), หน้า 10.

ภิญโญ สารว ได้ให้ความหมายของคำว่าการบริหารการศึกษา ที่มีความหมายคล้ายคลึงกับความหมายที่แคมป์เบลล์ (Cambell) ได้ให้ไว้คือ

การบริหารการศึกษาคือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาเยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะ ทักษะ พิษุติกรรม ค่านิยม หรือคุณธรรม ทั้งด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าว เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผน ทั้งในและนอกโรงเรียน¹

จากความหมายของการบริหารการศึกษา ที่นักบริหารการศึกษาได้นิยามไว้ เมื่อนำมาพิจารณา จะเห็นว่ามีความหมายคล้ายคลึงกัน คงแตกต่างกันเฉพาะรายละเอียดเท่านั้น

การบริหารการศึกษานั้น สิ่งที่ผู้บริหารการศึกษาจะต้องรู้คือ งานในหน้าที่ของตนเอง และหน้าที่ของโรงเรียนมีประการใดบ้าง ในเรื่องนี้มีนักการศึกษา และนักบริหารการศึกษาหลายคนได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ต่าง ๆ กัน เช่น กรีฟฟิธส์ (Griffiths) ได้กล่าวว่า "ผู้บริหารการศึกษามีหน้าที่สำคัญคือ เป็นผู้รักษาความสัมพันธ์กับชุมชนปรับปรุงและขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชน รับผิดชอบและพัฒนาคณาจารย์ จัดหาและรักษาเงินและอาคารสถานที่"²

โรงเรียนถือว่าเป็นแหล่งวิชาการของชุมชน จะต้องมีบริการแก่ทุกคนที่มาจากชุมชน สถาบันการศึกษาจะต้องสัมพันธ์กับชุมชนอย่างใกล้ชิด จะต้องปรับปรุง

¹ภิญโญ สารว, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช สารานุกรม, 2516), หน้า 10.

²Daniel E. Griffiths, Human Relation in School Administration (Appletton-Century-Croft, Inc., 1967), PP. 3-13.

ขยายและให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชน ให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือกิจการของโรงเรียน และในขณะเดียวกัน โรงเรียนจำเป็นต้องช่วยเหลือสนับสนุนชุมชนเช่นกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากงานของผู้บริหารการศึกษา ตามที่ กรีฟฟิทส์ (Griffiths) ได้กล่าวไว้ จะเห็นว่า ยังขาดงานด้านกิจการนักเรียน

แฮร์ริส (Harris) ได้วิเคราะห์หน้าที่หลักของโรงเรียน โดยวิเคราะห์หน้าที่ของโรงเรียนให้สัมพันธ์กับกิจกรรม 2 ประเภท คือ กิจกรรมที่สัมพันธ์เกี่ยวกับผู้เรียน และกิจกรรมที่สัมพันธ์เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน โดยกล่าวว่าโรงเรียนมีหน้าที่หลัก 5 ประการคือ

1. หน้าที่ทางด้านนิเทศการศึกษา เป็นงานด้านพัฒนา คือ พัฒนาครูในการสอน เพื่อส่งผลไปสู่ผู้เรียน หน้าที่นี้เกี่ยวข้องกับการสอนของครูโดยตรง กิจกรรมด้านนี้เน้นที่ตัวครู ไม่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง หรือกล่าวได้ว่า เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับผู้เรียนน้อย
2. หน้าที่ทางด้านการสอน หน้าที่นี้เกี่ยวข้องกับการสอนของครูโดยตรง และเกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรงเช่นกัน
3. หน้าที่ทางด้านบริการพิเศษ หมายถึงการแนะแนว กิจกรรมเสริมหลักสูตร บริการด้านสุขภาพอนามัย หน้าที่นี้สัมพันธ์กับผู้เรียนโดยตรง และสัมพันธ์กับการสอนของครูทางอ้อม
4. หน้าที่ทางด้านธุรการ ได้แก่งานธุรการ การเงิน อาคารสถานที่ที่มีความสัมพันธ์กับการสอนของครูทางอ้อม และเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับผู้เรียนน้อย
5. หน้าที่ทางด้านบริหารงานทั่วไป เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องประสานสัมพันธ์หน้าที่ทั้ง 4 เข้าด้วยกัน ทั้งสัมพันธ์ทั้งการสอนและผู้เรียนด้วย¹

¹Ben M. Harris, Supervisory Behavior in Education (Englewood Cliff, N.J. : Prentice-Hall, Inc., 1963), pp. 7-11.

จากหน้าที่หลัก 5 ประการดังกล่าว จะเห็นว่า หน้าที่ทางด้านการสอน นับว่าสำคัญที่สุด เพราะ เป็นหน้าที่ที่ประการ เดียวที่เกี่ยวข้อง เนื่องสัมพันธ์โดยตรงกับตัวนักเรียนและครูผู้สอน ส่วนหน้าที่อื่น ๆ มีความสำคัญรองลงไป อย่างไรก็ตามหน้าที่ทั้ง 5 ประการจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเพียงใดหรือไม่ก็อยู่ที่ตัวผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ประสานงาน และเป็นผู้อำนวยความสะดวกทุกด้าน หากผู้บริหารโรงเรียนไม่มีความสามารถในการดำเนินงาน ความล้มเหลวทางการศึกษาอาจจะเกิดขึ้นได้ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็น ศูนย์ประสานงานของการดำเนินงานในโรงเรียน หรือเป็นศูนย์กลางของพฤติกรรมภายในโรงเรียน ในอันที่จะส่งเสริมสนับสนุนงานทุกด้านให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

เมื่อพิจารณาถึงหน้าที่ของโรงเรียนตามแนวคิดของแฮร์ริสแล้ว สรุปได้ว่า เขากล่าวถึงหน้าที่ของโรงเรียนไว้ 4 ด้าน คือ งานด้านวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน และงานธุรการ ซึ่งงานทั้ง 4 อย่างนี้ เป็นงานที่ดำเนินกิจกรรมภายในโรงเรียนเท่านั้น ยิ่งขาดงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

นิตการศึกษาก็อีกด้านหนึ่งคือ ฟิสก์ (Fisk) ได้สรุปว่า งานบริหารการศึกษา มี 4 ประเภท คือ

- 1.. การบริหารงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
- 2.. การบริหารงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขยายงาน หรือปรับปรุง

โอกาสทางการศึกษา หรืองานด้านวิชาการ

3.. การบริหารงานบุคคลทุกชนิด นับตั้งแต่การแสวงหา บรรจุ พัฒนา และปรับปรุงครู เจ้าหน้าที่ นักเรียน ตลอดจนการให้พ้นจากงาน หรือออกจากโรงเรียนของบุคลากรทุกประเภท

- 4.. การบริหารงานธุรการ การเงิน อาคารสถานที่ บริเวณและบริการต่าง ๆ¹¹

¹Robert S. Fisk, The Task of Educational Administration (New York : Harper and Row, 1963) ,pp.211-225.

จะเห็นได้ว่า ฟิสค์ (Fisk) ได้เน้นถึงความสัมพันธ์กับชุมชนว่า เป็นงานที่สำคัญส่วนหนึ่งของผู้บริหารการศึกษา ทั้งนี้เพราะว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนซึ่งจะดำรงอยู่ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของประชาชนที่อยู่ในชุมชนนั้น ดังนั้น โรงเรียนจะต้องสร้างและรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณางานของผู้บริหารการศึกษาตามที่ ฟิสค์ (Fisk) ได้กล่าวไว้ จะเห็นได้ว่า ไม่ได้กล่าวถึงด้านกิจการนักเรียนเช่นกัน

นักการศึกษาอีกกลุ่มหนึ่ง ได้กล่าวถึงงานที่ผู้บริหารการศึกษาจะต้องรับผิดชอบโดยกล่าวครอบคลุมถึงงาน 5 ด้าน ที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมิทและคนอื่น ๆ (Smith and others) ซึ่งได้แบ่งงานที่ผู้บริหารการศึกษาจะต้องรับผิดชอบออกเป็น 7 อย่าง และได้เน้นถึงความสำคัญของงานแต่ละอย่าง ไว้เป็นร้อยละ ดังนี้

1. งานในหน้าที่ทั่ว ๆ ไปควรทำประมาณร้อยละ 5
2. บริหารครูและเจ้าหน้าที่ ที่อื่น ๆ ประมาณร้อยละ 20
3. การบริหารหลักสูตรประมาณร้อยละ 40
4. การบริหารการเงินประมาณร้อยละ 5
5. การบริหารอาคารสถานที่ประมาณร้อยละ 5
6. การบริหารเกี่ยวกับนักเรียนประมาณร้อยละ 20
7. การบริหารด้านความสัมพันธ์กับชุมชนประมาณร้อยละ 5¹

¹Edward W. Smith; and others, The Educator's Encyclopedia. (New York : Prentice -Hall, Inc., 1961), P. 170.

เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของงาน ที่ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบ จากคำร้อยละที่ สนิทกับคณะได้เสนอไว้ อาจลำดับความสำคัญของงานได้ตามลำดับคือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานเกี่ยวกับนักเรียน งานธุรการ และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

จากแนวคิดต่างๆที่นักบริหารการศึกษาได้เสนอมานี้ จะเห็นได้ว่า งานที่ผู้บริหารการศึกษา จะต้องรับผิดชอบนั้นมีหลายประการ แต่เมื่อพิจารณาโดยละเอียดแล้วสรุปได้เป็น 5 ประการ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เป็นแนวทางในการวิจัยงานบริหารการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ

1. งานด้านวิชาการ
2. งานด้านบุคลากร
3. งานด้านกิจการนักเรียน
4. งานด้านธุรการ
5. งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

การบริหารงานด้านวิชาการ

ในการจัดการศึกษาทุกระดับ งานด้านวิชาการนับเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งนี้เพราะวิชาการต่างๆ เช่น ด้านสติปัญญา ความรู้สึกรักคิด ในด้านคุณธรรม ในด้านการดำเนินชีวิต นับว่าเป็นปัจจัยที่เป็นพื้นฐาน อันสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียน รู้จักพัฒนาตนเอง ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ตลอดจนการแก้ไขปัญหาทางสังคม การว่างงาน ด้านเศรษฐกิจของชาติ ดังนั้น การบริหารงานด้านวิชาการในโรงเรียน จึงเป็นงานที่สำคัญที่สุด

ของผู้บริหารการศึกษาที่จะต้องรับผิดชอบ คำนวน บุญเพชรแก้ว และคนอื่นๆ ได้กล่าวถึงหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนหรือครูใหญ่ในคำวิจารณ์ว่า "ผู้บริหารโรงเรียนหรือครูใหญ่ต้องมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถดำเนินการในเรื่องหลักสูตร ประมวลการสอน ตารางสอน แบบเรียน การจัดชั้นเรียน อุปกรณ์การสอน ปรับปรุงการสอน นิเทศการสอน จัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร และทำการวัดผลการศึกษา"¹

จะเห็นได้ว่า การบริหารงานด้านวิชาการนี้ เป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวางงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นในห้องเรียน หรือนอกห้องเรียน ล้วนแต่เป็นงานวิชาการทั้งสิ้น

กัญญา สารภี ได้กล่าวถึงงานบริหารด้านวิชาการว่า หมายถึงการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการสอนของนักเรียนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพที่สุด ครูใหญ่ หรือผู้บริหารการศึกษาทั่วไป ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตร ประมวลวิชา หรือประมวลการสอน ตารางสอน กระบวนการเรียนการสอน อุปกรณ์การศึกษา แบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ หนังสืออ้างอิง ห้องสมุด การให้เรียนรู้ในบางวิชา เช่น ศิลปะ พลศึกษา จริยศึกษา และเพศศึกษา การสอนและการประเมินผล การนิเทศการสอน กิจกรรมที่ส่งเสริมวิชาการ บริการแนะแนว²

¹ คำนวน บุญเพชรแก้ว และคนอื่นๆ, เอกสารประกอบการสัมมนาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515 หน้า 17.

² กัญญา สารภี, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช สำนักราชบุรินทร์, 2516), หน้า 252-277.

จากแนวคิดของ กิโย โสธรร จะเห็นได้ว่า การบริหารงานด้านวิชาการ ย่อมมีขอบข่ายกว้างขวางมากยิ่งขึ้น การดำเนินการอย่างไรก็ตามภายในโรงเรียน ที่มีผลต่อการเรียนการสอน ถือว่าเป็นงานด้านวิชาการทั้งสิ้น วัตถุประสงค์ของการ จัดการศึกษาในโรงเรียนเราถือว่า การบริหารงานด้านวิชาการมีความสำคัญเป็น ลำดับแรกที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการให้ดีที่สุด เพราะนักเรียนจะดี มีคุณ ภาพที่พึงประสงค์เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียน

พนัส หันนาคินทร ได้กล่าวถึงหน้าที่ครูใหญ่เกี่ยวกับงานด้านวิชาการ ว่า มีหน้าที่เกี่ยวกับครู ได้แก่ การหาครูที่ดีมาทำการสอน การจัดแบ่งหน้าที่ การ ประชุมนิเทศครูใหม่ การสร้างน้ำใจในการทำงานให้คณะครู การนิเทศการสอน เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดสอน ได้แก่ การเลือกเนื้อหาของหลักสูตร การแบ่ง และการทำประมวลการสอน การจัดการวางสอน การเลือกแบบเรียน การจัดห้อง สบุด การวัดผลการสอน¹

จากแนวคิดของ พนัส หันนาคินทร จะเห็นได้ว่า นอกจากจะเน้นเกี่ยว กับการเรียนการสอนโดยตรงแล้ว ยังเน้นเกี่ยวกับตัวครูซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่ง ในอันที่จะทำให้งานด้านวิชาการมีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงใด

สรุปจากข้อเขียนข้างต้นได้ว่า งานด้านวิชาการในโรงเรียนมีขอบข่าย กว้างขวางยิ่ง เพราะนอกจากจะเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียนโดย ตรงแล้ว ยังรวมถึงประสพการณ์ทุกชนิดนอกห้องเรียน ที่จะมีส่วนช่วยในการพัฒนา การเรียนรู้ของผู้เรียน

¹พนัส หันนาคินทร, หลักการบริหารโรงเรียน (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2513), หน้า 49.

การบริหารงานค่านบุคลากร

การบริหารงานค่านบุคลากร เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานอันหนึ่ง ไม่ว่าจะ เป็นการบริหารหน่วยงานใด ถ้าการบริหารงานค่านบุคลากรขาดประสิทธิภาพ หน่วยงานนั้นๆ จะ เจริญไค้ยาก การบริหารงานบุคลกรในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งปี บุคลกร เป็นจำนวนมากก็เช่นกัน เพราะงานทุกชนิดจะ ไค้ผลลึหรือผลเสียก็อยู่ที่บุคลกร รั้งงานไปทำ ถ้าบุคลกรที่รั้งงานไปทำขาดขวัญ ขาดกำลังใจ หย่อนสมรรถภาพ งานก็ บกพร่อง คั้งนั้น นักบริหารที่ดี จะต้องบริหารบุคลกรให้ไค้ผลลึ และไค้รับความสำเร็จ ในการทำให้บุคลกรทุกฝ่ายในหน่วยงานร่วมมือกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

สุกิจ จุลละนันท์ ไค้กล่าวไว้ว่า

การบริหารงานบุคลกรหมายถึง การบริหารงานในค่านที่เกี่ยวกับตัวบุคลกร ผู้ปฏิบัติงานในองค์การ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเลือกสรรผู้มีความรู้ ความสามารถ เข้ามารทำงานให้ม่จำนวนเพียงพอ เพื่อไค้การรั้งกำลังคนไค้เกิดประโยชน์เต็มที่ เพื่อรั้งรักษากำลัง แรงงาน บำรุงส่งเสริมสมรรถภาพและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานไค้ดี มีประสิทธิภาพ และบรรลุความสำเร็จตามความ มุงหมายขององค์การ¹

จะเห็นไค้ว่า การบริหารงานบุคลกร เป็นงานที่ยุงยากซับซ้อน เพราะเป็น การบริหารงานที่เกี่ยวกับคน ซึ่งมีจิตวิจิตใจที่แตกต่างกันออกไป เป็นการยากที่จะกำหนด กฎเกณฑ์ให้เป็นที่แน่นอนและพอใจแก่บุคลกรทุกคนในหน่วยงานไค้

¹สุกิจ จุลละนันท์, หลักบริหาร (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2510), หน้า 93.

ปัญญา สารว ไค้กล่าวเป็นเกณฑ์ทั่วไปว่า

การบริหารงานบุคคลคือ การให้คนให้ทำงานให้ได้ผลดีที่สุด ภายในเวลาอันสั้นที่สุด สิ้นเปลืองเงินทองและวัสดุน้อยที่สุด ในขณะที่เกี่ยวกับคนที่เรานั้นมีความสุข มีความพอใจที่จะให้ผู้บริหารใช้ พอใจจะทำงานตามที่คุณบริหารต้องการ หรืออีกนัยหนึ่งคือ การบริหารให้บรรดากิจการต่างๆของฝ่ายผู้ให้การศึกษาดำเนินไปด้วยดี และเกิดประโยชน์สัมตามความมุ่งหมายของการศึกษา โดยอาศัยเทคนิคในการคัดเลือกบุคคลที่มาทำงานให้เหมาะสม และเทคนิคในการพัฒนาบุคคลที่มีอยู่แล้วให้มีความรู้ความสามารถที่จะทำงานให้เกิดประโยชน์ ขณะเดียวกัน ก็ส่งเสริมให้คนเหล่านั้น มีความเจริญก้าวหน้าและได้รับผลตอบแทนเป็นที่พอใจและมีความสุขในการทำงาน¹

เกรียง เอี่ยมสกุล ไค้ศึกษาถึงงานบริหารบุคคลในทางการศึกษาว่า

ในวงงานของโรงเรียน เรื่องของบุคคลเป็นอุปสรรคแก่ความก้าวหน้าของงาน เป็นอุปสรรคแก่จิตใจ ทำลายอารมณ์ของผู้ร่วมงาน หากแก้ปัญหาเกี่ยวกับบุคคลได้ทั้งหมด หรือไค้มาก งานก็จะต้องดี ผู้เขียนพบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลหลายเรื่องที่เป็นปัญหา เช่น มาตรฐาน เรื่องคุณวุฒิของบุคคลไม่ถึงขนาดที่จะทำงานซึ่งได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ บุคคลจำนวนไม่น้อย ขาดทัศนคติที่ดีในการทำงานอันเป็นหน้าที่ของตน บางคนขาดกตัญญูในการทำงาน ขาดความขยันขันแข็ง บางครั้งขาดอิทธิกำลังครุไม่พอ การบริหารงานบุคคลมีเรื่องสำคัญที่จะต้องพิจารณาคือการคัดเลือก

¹ปัญญา สารว, การบริหารงานบุคคล (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช
สารานุกรม, 2517), หน้า 7.

บุคคล การบริหารตามระบบธุรกิจแบบสาราณะ การส่งเสริมสวัสดิการ การส่งเสริม
ความรู้ การปรับเปลี่ยนโยกย้าย การบำเหน็จความชอบ การพิจารณาลงโทษ¹

การบริหารงานบุคคล เป็นเรื่องของการสร้างพลังคน หรือหาวิถีให้บุคคล
ที่มีความสามารถมาทำงาน ให้บุคคลให้เป็นประโยชน์ต่องานให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
สรุปแล้ว การบริหารงานบุคคลหมายถึงการจัดและดำเนินการเพื่อให้เกิดต่อไปนี้

1. สามารถสรรหาบุคคลที่เหมาะสมที่สุด เข้าทำงานในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ
2. สามารถที่จะพัฒนาบุคคลที่สรรหามาแล้ว ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ฝึกอบรม
การนิเทศ การสอบและการแนะนำ จนกระทั่งเป็นบุคคลที่มีความสามารถมากขึ้น
3. สามารถที่จะทำให้บุคคลที่สรรหา ได้รับการพัฒนาแล้ว มีความรับผิดชอบ
และทำประโยชน์ให้แก่หน่วยงานที่ปฏิบัติงานอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิด
ประโยชน์มากที่สุด และสามารถให้คุณภาพให้โทษแก่บุคคลากรได้ด้วย

การบริหารงานด้านกิจการนักเรียน

การบริหารงานด้านกิจการนักเรียน เป็นงานสำคัญอย่างหนึ่ง ของผู้บริหาร
การศึกษา ในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการสอนในห้องเรียน เพื่อให้กิจการนักเรียน ดำเนินไป
อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ โดยยึดหลักว่า โรงเรียนควรพยายามให้เด็กที่อยู่ในวัยเรียน
ทุกคน ได้มีโอกาสอย่างเสมอภาคและยุติธรรม

วิทยาสาร ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

การบริหารกิจการนักเรียนหมายถึง การบริหารและนิเทศ บรรดากิจการต่างๆ
ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนในห้องเรียน เช่น

¹ การศึกษาแห่งประเทศไทย, สมาคม, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการจัดและ
บริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่งเสริมอาชีพ, 2509), หน้า 66-68.

การจัดทำสำมะโนในโรงเรียน การทำนายปริมาณนักเรียน การรับนักเรียน การแบ่งกลุ่มและการเลื่อนชั้น การรายงานเกี่ยวกับนักเรียน บริการแนะแนวนักเรียน บริการเกี่ยวกับสุขภาพนักเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ เช่น สภานักเรียน ชมรมต่างๆ วารสารของโรงเรียน นิทรรศการ ละคร คอนเสิร์ต ลูกเสือ อนุชาชาด การทัศนศึกษา¹

จะเห็นได้ว่าการบริหารกิจการนักเรียน เป็นการบริการแก่นักเรียนในด้านต่างๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขและส่งเสริม การอำนวยความสะดวกให้แก่เด็กนักเรียนในทุกๆ ด้าน ในการจัดจะต้องคำนึงถึง สภาพความเหมาะสมสมถะตามบุคคลากร อาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ พร้อมทั้งปัจจัยทางด้านการเงิน ตลอดจนความร่วมมือจากบุคคล กลุ่มคนทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน เพื่อการดำเนินงานจะได้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

พนัส หันนาคินทร์ ได้กล่าวว่า "งานด้านบริการนักเรียนมีการจัดการแนะแนว การปฐมนิเทศ การให้ความสะดวกและสวัสดิการแก่นักเรียน เช่น การจัดการจราจร กิจกรรมนักเรียน การกีฬา การควบคุมความปลอดภัย การรักษาวินัย"²

สรุปเกี่ยวกับการบริหารกิจการนักเรียนได้ว่า เป็นกิจการที่ครอบคลุมกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวกับนักเรียน นับตั้งแต่วาระแรกที่เข้ามาสู่โรงเรียนจนสำเร็จการศึกษาออกไป จากโรงเรียนว่าจะทำอย่างไรเด็กจึงจะได้รับความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา ได้รับความยุติธรรม ได้รับความสะดวกสบาย มีความปลอดภัย ได้รับความอบอุ่นจากทาง โรงเรียน ได้ใช้ชีวิตฝึกฝนชีวิตที่มีความหมาย มีประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

¹ ภิญโญ สารธร, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช สํารายราษฎร์, 2516), หน้า 204-231.

² พนัส หันนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน . (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2513), หน้า 7-8.

การบริหารงานงานธุรการ

งานธุรการนับเป็นงานสำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียน ทั้งนี้เพราะงานธุรการเป็นงานบริการหน่วยงานต่างๆของโรงเรียน ให้สามารถดำเนินงานไปตามจุดหมายปลายทางที่โครงการ หรือที่ใ้คว่างไว้ ขอบข่ายของงานธุรการ พันส์ หันนาคินท์ ได้ให้ข้อคิดไว้ว่า "งานธุรการอาจแบ่งได้เป็น 9 แขนง คือ งานเกี่ยวกับการติดต่อ (สารบรรณ) การเงิน งบประมาณ ความคุมวัสดุครุภัณฑ์ การระเบียบ บัญชี การดูแลอาคารสถานที่ การประชาสัมพันธ์ การรักษากความปลอดภัยของนักเรียน และงานเกี่ยวกับการบริหารบุคคลที่ไม่ได้ทำหน้าที่ฝ่ายวิชาการ¹

ประโมทย์ ชัยกิจ และคนอื่นๆ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการคลังของโรงเรียน
รัฐบาล กล่าววว่า

นอกจากการบริหารโรงเรียนโดยทั่วไปเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ครูอาจารย์ นักเรียน และธุรการอื่นๆแล้ว มีเรื่องที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ต้องศึกษา คือ การจัดการเรื่องการเงินของโรงเรียนเอง เพราะตามที่ทราบและเห็นมา ปรากฏว่าครูใหญ่อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนเป็นจำนวนไม่น้อย ที่ประสบปัญหายุ่งยากเรื่องนี้อย่างถึงกับโศกกันอยู่เสมอ เขากล่าวว่า การเงินของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีมาอย่างน้อย 3 ทาง คือ เงินงบประมาณ เงินบำรุงการศึกษา เงินที่มีผู้บริจาคให้โดยมีวัตถุประสงค์โดยเฉพาะ และงบประมาณแผ่นดิน แบ่งหมวดรายจ่ายเป็น 10 หมวด ได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ ค่าครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง เงินอุดหนุน และเงินรายจ่ายอื่น²

¹ พันส์ หันนาคินท์, หลักการบริหารโรงเรียน (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2513), หน้า 248.

² ประโมทย์ ชัยกิจ และคนอื่นๆ, กฎหมายและระเบียบปฏิบัติในโรงเรียนมัธยม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2517), หน้า 163-165.

การบริหารโรงเรียน ถึงแม้ว่างานธุรการเป็นงานประจำ แต่ก็มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดเพราะ ถ้าการบริหารงานด้านธุรการบกพร่อง การบริหารงานด้านอื่นก็ย่อมขาดประสิทธิภาพไปด้วย สรุปได้ว่างานธุรการเป็นงานที่ช่วยบริการให้งานต่างๆ ในโรงเรียนดำเนินไปด้วยดี เป็นงานที่ครอบคลุมถึงงานด้านการเงิน งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ ตลอดจน อาคารสถานที่ ขอบข่ายของงานธุรการของโรงเรียนทุกแห่งคล้ายคลึงกัน ส่วนที่แตกต่างกันคือ ปริมาณของงานเท่านั้น

การบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมใหญ่ เกิดขึ้นมาตามความต้องการและความจำเป็นของสังคม การที่จะจัดโรงเรียนให้เป็นองค์การหนึ่งของสังคมได้ ต้องอาศัยความร่วมมือของบุคคลหลายกลุ่ม ซึ่งมีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจและมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

สุมิตร คุณานุกร และคนอื่นๆ ได้กล่าวถึงหน้าที่ของโรงเรียนที่มีต่อชุมชนไว้

4 ข้อ ดังนี้

1. ให้การศึกษาที่ตรงกับความต้องการและตามระดับความสามารถของคนในชุมชน
2. มีส่วนช่วยให้ประชาชนปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ทั้งในแง่ของการครองชีพ สุขภาพอนามัย ทัศนคติ ความเชื่อ
3. มีส่วนช่วยให้สมาชิกในชุมชนรู้จักทรัพยากร รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ภาวะภูมิชีวิตท้องถิ่นของตนเอง
4. สร้างบรรยากาศประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นทั้งในโรงเรียนและชุมชน¹

¹สุมิตร คุณานุกร และคนอื่นๆ, เกณฑ์ประเมินผลโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิชจำกัด, 2519), หน้า 15-16.

ในฐานะที่โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ผู้บริหารโรงเรียนทุกคน ควรจัดให้มีกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในฐานะที่โรงเรียน ตั้งอยู่ในสังคมประชาธิปไตย โรงเรียนควรเป็นของประชาชน สนับสนุนโดยประชาชนและ เพื่อประโยชน์ของประชาชน กิจกรรมเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนควรจัดให้มีขึ้น

ซัมพตัน (Sumpton) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. เสนอรายงานให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับกิจการและข่าวสารของโรงเรียน
2. รับทราบข่าวสารการเคลื่อนไหวจากภายนอกเพื่อประโยชน์ของโรงเรียน
3. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในความสำเร็จของการศึกษา และ เกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนในระบบประชาธิปไตย ที่จะต้องสนใจต่อการศึกษา
4. ส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมดูแลจัดการศึกษาของโรงเรียน
5. ส่งเสริมชุมชนให้เข้ามาเป็นพหุภาคีในการวางแผนนโยบายของการศึกษาและการพัฒนาการเรียนการสอน
6. สร้างความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างโรงเรียน บ้าน ชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
7. เสอความรู้ทางด้านความก้าวหน้า และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบันอื่นๆในสังคม
8. เพื่อเป็นหนทางในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชน
9. แก้ไขข้อข้องใจและสิ่งที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจโรงเรียนดีขึ้น ช่วยให้ประชาชนมองโรงเรียนในแง่ดีด้วยความเชื่อถือนิยมยกย่อง¹

¹Merle R. Sumpton, School Community Relations (New York : McGraw-Hill Book Company, 1966), pp. 104-106.

จากที่ได้อธิบายมาข้างต้น จะเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม และสังคมจะขาดสถาบันโรงเรียนไม่ได้ ยิ่งในปัจจุบันการจัดการศึกษาของไทย โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ล้วนมีนโยบายที่จะจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม จึงเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ถ้าขาดสิ่งนี้เสีย อาจจะทำให้แผนนโยบายดังกล่าวไม่ประสบผลสำเร็จ

เท่าที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นงานที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องทราบ และปฏิบัติ เพื่อให้การบริหารโรงเรียนดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ งานต่างๆดังกล่าว ครอบคลุมถึงงานหลัก 5 ประเภท คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

คุนยวิทย์ทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย